

Т.В.БЕРЕЗОВСЬКА,

кандидат історичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри
українознавства Миколаївського
національного аграрного
університету,
м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ЕКСПОЗИЦІЇ МИКОЛАЇВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ «СТАРОФЛОТСЬКІ КАЗАРМИ»

Сьогодні в науковому колі музейників не вщухають суперечки щодо співвідношення в музейних експозиціях наукової інформативності та емоційної доцільності. Навіть, походячи з того, що сучасне музеєзнавство допускає створення суто авторських експозицій, проблема не втрачає своєї гостроти і знаходить широке висвітлення в літературі [1].

Вітчизняні дослідники відстоюють постнеокласичну, так звану об'єктивну методологію, згідно з якою музей виступає перш за все як об'єкт збереження культурного спадку. В цьому зв'язку його експозиційні відділи повинні надавати перевагу інформаційному простору, в якому артефакти, перемежовуючись з етикетажем, доносять до глядача об'єктивну картину доби. Відвідувач музею пропускає інформацію через власне сенсорне сприйняття і самостійно надає емоційного забарвлення.

Як правило, такі експозиції здебільшого притаманні розділам нумізматики, боністики, археології. В цьому зв'язку доречно звернутися до експозиційного розділу Миколаївського краєзнавчого музею «Старофлотські казарми», присвяченого прадавній історії і побудованій здебільшого на предметах археології (автор Н.Гаркуша). Перш за все слід зазначити, що експозиція побудована на науковій основі. Її автор глибоко знає тему і чітко дотримується наукового підходу у висвітленні того чи іншого вузла експозиції. Широкий діапазон і світогляд науковця дозволив створити науково обґрунтовану картину життєдіяльності цілої низки цивілізацій на теренах нашого краю. Нажаль, подекуди надмірно яскраве художнє оформлення, не підкреслює значення давніх артефактів, служачи їм тлом, а навпаки, перехльостує музейні предмети, затуляючи сучасною художньою культурою. В той же час експозиція, присвячена середньовічній історії, напрочуд гармонійна і заслуга тут належить перш за все художньому проектанту. В цілому ж

розділи, присвячені прадавній історії і середньовіччю, не можуть не вражати глибиною фахових знань та інтелектуального потенціалу автора експозиції, одного з найкращих спеціалістів Півдня України.

Ми розглянули напрямок в музейному будівництві, що базується на науковій інформативності та об'єктивній методології. Вітчизняне музеєзнавство визнало його визначальним. Проте існує інша думка, і належить вона здебільшого західноєвропейським дослідникам, про те що музейна експозиція повинна бути емоційно забарвленою. Зупинимось на теоретичному аспекті цього напрямку.

Не новина, що історико-краєзнавчі музеї являють собою поліструктурну конструкцію. Вони інтегрують декілька напрямків людських знань: історію, культуру, мистецтво, соціологію, політологію, економіку, тощо. Все це розкриває широкий простір для розширення форм і методів музейної роботи, припускає можливість експерименту, зокрема, в створенні проблемно-театралізованих експозицій, ситуативних ігор під час проведення екскурсій або музейних лекцій на основі постмодерністських студій.

Перед усім слід визначитися з термінологією. Що розуміти під значенням постмодерн в історичній науці? Адже історія наука досить консервативна, хоча і вона часами модернізується. Постмодернізм – це течія в історіографії, яка пов'язана з ревізією сталих поглядів на професію істориків і яка набула певного впливу, особливо в США. Цей напрямок виник в історичній науці під впливом лінгвістики та літературознавства. Згідно логіці думки представників цього напрямку, історик так само суверенно творить історичний текст, як складають його поети або письменники [2].

Цей метод цілком припадає і на створення авторської музейної експозиції, коли експозиціонер разом з художником виступають повноправно творцями нової знаково-просторової конструкції.

Текст історика, стверджують постмодерністи, - це оповідальний дискурс нарратив, що підкоряється тим самим правилам риторики, які виявляються в художній літературі.

Постмодерністський напрямок в сучасному музейному будівництві дозволяє синтезувати в образі людини та її життя всіх гілок і розгалужень історичної науки: соціальної, політичної, економічної, культурної історії тощо. Тобто людина є вмістилищем своєї доби. І через людину і окрему долю будь-якої людини експозиціонер має змогу якнайширше висвітлити цілу епоху, позбувшись незручного і недоречного розподілу на економіку, політику, культуру [3].

Але тут ми ризикуємо зустрітися і обов'язково зустрінемося з однією проблемою. Якщо письменник або поет «вільно грає думками», вдаючись до художніх колажів, дозволяє собі довільно наближувати і зміщувати різні часи і тексти, то історик працює з історичним джерелом, і його побудови ніяк не можуть повністю відволіктися від певної даності.

Можливо, при створенні повнопрофільної музейної експозиції слід походити від відправних точок: емоційної (і тут може прислугуватися постмодерністський напрямок) і наукової з її традиційною побудовою музейної експозиції. Практично це може мати вигляд науково поданого матеріалу з окремими експозиційними вузлами або залами емоційного занурювання. В цьому зв'язку слід відзначити, що експозиція Миколаївського краєзнавчого музею «Старофлотські казарми» є знаковою і відповідає багатьом засадам сучасного світового музеєзнавства.

Спробуємо пояснити, чому вбачаємо в емоційному підході більший потенціал побудови музейних експозицій. Знов звернемося до теорії.

Інтерація людини з довкіллям має онтологічний та гносеологічний виміри, Онтологічний аспект взаємодії людини і навколишнього простору відображає інформативно насичена музейна експозиція, а художньо-емоційна експозиційна конструкція акцентує, як саме процеси взаємодії відбиваються в людській свідомості та уявленні індивідууму [4].

Людський розум конструює простір, людина отримує уявлення про реальний світ завдяки органам чуття та мислення. Отже, музейна експозиція покликана впливати і на те, і на інше. Бо в ідеалі, на нашу думку, завершена музейна експозиція-це конструкція, замішана на фактах і фантазіях, наочний результат ментальних конвенцій.

Саме таке вирішення проблеми співвідношення наукової інформативності і емоційної доцільності можна спостерігати в експозиції музею, присвячену заснуванню і соціокультурному розвитку міста Миколаєва (автор О.Пономарьова). Талановитий експозиціонер сміливо пішов шляхом постмодерністських студій, відображаючи картину світу через ментальні конвенції окремих верств населення або навіть окремих особистостей.

Цей напрямок можна простежити в експозиції, присвяченій першій світовій війні та подіям 1918-1930-х років (автор С.Піскурьов). Яскраве емоційне напруження експозиційної конструкції обумовлено як історичними реаліями, так і безумовною глибиною знань і рефлексій автора експозиції. Нажаль, брак експозиційної площі до деякої міри стиснув експозиційно-інформативний матеріал, надавши йому виставкового змісту. Можливо, в подальшому музей знайде можливість розширення такої значимої в історичному і виховному плані експозиції.

Підсумовуючи, слід зазначити, що експозиція Миколаївського краєзнавчого музею є серйозним об'єктом для глибокого наукового дослідження. Її створювали надзвичайні, талановиті особистості, науковий і творчий доробок яких вже став надбанням як культурницького, так і наукового простору України. Саме тому важливим аспектом в подальшому дослідженні теми сучасних інноваційних підходів в створенні експозиції Миколаївського краєзнавчого музею є саме аналіз та вивчення науково-творчої лабораторії провідних експозиціонерів. Нами була створена перша спроба простежити два

сучасних напрямків в музеєзнавстві в контексті експозиції музею «Старофлотські казарми», проте тема потребує подальшої розробки і ще чекає своїх дослідників.

Отже, Миколаївський краєзнавчий музей «Старофлотські казарми» на сьогоднішній день є одним із самих потужних науково-просвітницьких центрів України. Його експозиція побудована на високому професійному рівні, має авторський характер, глибоку наукову основу та художньо-емоційне наповнення. В історії музеєзнавства України небагато знається виставкових та стаціонарних експозицій, які б дорівнювали науково-творчим досягненням експозиціонерів Миколаївського краєзнавчого музею. Що ж до співвідношення в музейних експозиціях наукової інформативності та емоційної доцільності, то тут вже вирішувати кожному окремому автору експозиції цю дилему самому. Приклад Миколаївського краєзнавчого музею ще раз доводить, коли в справі задіяні справжні професіонали, коли процес добре організований і скебрований, то і результат перевищить найкращі очікування.

Список використаних джерел

1. Тельчаров А.Д. Основы музейного дела / А.Д. Тельчаров.-М.: Омега, 2005.- С.91.
2. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии и / С. Милграм.- СПб.: Темпора, 2000.- С.15.
3. Замятин Д. Онтологическая динамика пространственных образов //Ейдос. Альманах теорії та історії науки.- Вип.6.-К.,2011/2012.-С. 489-537.
4. Юрєнева Т.Ю. Музєєведєнє / Т.Ю. Юєрєнєвє.- М.: Академический проспект, 2004.-С. 207